

การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

The Development of Participatory Management Model for Colleges in
the Vocational Education Commission

จิระพงษ์ หอมสุวรรณ¹, สำราญ มีแจ้ง², วิทยา จันทรศิลา³, ผดุงชัย ภูพัฒน์⁴

Cheerapong Homsuwan, Samran Meejang, Vithaya Jansila, Phadungchai Pupat

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยการสังเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาสถานศึกษาที่มีวิธีการปฏิบัติที่ดีจำนวน 5 แห่ง ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยนำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 มาয়กร่างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบ ด้วยการสนทนากลุ่ม โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นคณะกรรมการบริหารสถานศึกษา จำนวน 82 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ที่สร้างขึ้นประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม 2) คณะกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วม 3) ขอบข่ายงานการบริหารแบบมีส่วนร่วม และ 4) กระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่ารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษามีความเหมาะสม และคณะกรรมการบริหารสถานศึกษามีความเห็นว่ากรนำรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ไปใช้มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การบริหารแบบมีส่วนร่วม

¹ นิสิตระดับดุขบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

² รองศาสตราจารย์ ดร., ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ภาควิชาบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

³ รองศาสตราจารย์ ดร., กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ภาควิชาบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

⁴ ดร., กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

Abstract

This research aimed at developing a participatory management model for college in vocational education commission. The research procedure followed three phases. Phase 1: studying the state and ways of the administration of a participatory management for college in the vocational education commission through related research and documents along with the study 5 purposively selected vocational institutions with best practices. Data analysis was made through content analysis. Phase 2: drafting the tentative model based on the research results from phase 1. The model was validated through group discussion of 9 experts in vocational education. Phase 3: evaluating the drafted model for its feasibility by seminar group, using the sample of 82 Board of Education institutes. Statistics employed for data analysis were mean and standard deviation.

The research found that a participatory management model for colleges in the vocational education commission consists of 4 components: 1) the principles of participatory management 2) Governing body of personnel involved in a participatory management the college, 3) Framework of the tasks of a participatory management of the college and 4) Administrative process of a participatory management. The constructed management model has been validated by the selected vocational education experts and evaluated by the involved vocational institutes administrators as appropriate and feasible,

Key word: A Participatory Management Model

ความเป็นมาของปัญหา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงนำ“หลักการมีส่วนร่วม” มาใช้ในการบริหารเพื่อเปิดโอกาสให้สาธารณชน ประชาชนหรือเจ้าหน้าที่ทุกระดับได้มาร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่จะต้องคำนึงถึงความคิดเห็นของประชาชน หรือความต้องการของสาธารณชน ดังพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวความตอนหนึ่งว่า “...สำคัญที่สุดจะต้องหัดทำใจให้กว้างขวางหนักแน่น รู้จักรับฟังความคิดเห็น แม้กระทั่งความวิพากษ์วิจารณ์จากผู้อื่นอย่างฉลาด เพราะการรู้จักรับฟังอย่างฉลาดนั้นแท้จริงคือ การระดมสติปัญญา และประสบการณ์อันหลากหลายมาอำนวยความสะดวกปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จที่สมบูรณ์นั่นเอง...” สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2545, หน้า 16) กระทรวงศึกษาธิการ (2545, หน้า 5) กล่าวถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ถือเป็นกฎหมายสูงสุดของการปกครองประเทศได้บัญญัตินโยบายหลักของชาติในด้านสังคมและการเมืองเพื่อให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ และให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาของประเทศเป็นอย่างดี

มาก และในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ พ.ศ.2550 พบว่าประเด็น “การมีส่วนร่วมของประชาชน” และแนวคิดในการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Governance) ได้ถูกกำหนดไว้อย่างชัดเจนมากขึ้นในรัฐธรรมนูญ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2553, หน้า 10) กล่าวว่าในปัจจุบัน คือ การประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติหลักสำคัญการจัดการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมไว้ในมาตรา 8(2) มาตรา 9(6) มาตรา 29 และโดยเฉพาะมาตรา 40 ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับอุดมศึกษาที่ต่ำกว่าปริญญา และสถานศึกษาอาชีวศึกษาของแต่ละสถานศึกษา เพื่อทำหน้าที่กำกับส่งเสริม สนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์ และหรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่ และผู้ทรงคุณวุฒิ ร่วมระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชนที่มีความรอบรู้ ความชำนาญ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมกับสถานศึกษาในการ

จัดการศึกษา นอกจากนั้นพนม พงษ์ไพบูลย์ และคณะ (2546, หน้า บทคัดย่อ) กล่าวถึงผลการศึกษาและผลสำเร็จในการดำเนินงานของส่วนราชการในประเทศต่างๆ ที่นำรูปแบบการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมมาประยุกต์ใช้ ในประเทศที่พัฒนาแล้วหลายประเทศ เช่น อังกฤษ ออสเตรเลีย สหรัฐอเมริกา แคนาดา สหรัฐอเมริกา รวมถึงองค์การพัฒนาระหว่างประเทศ เช่น องค์การสหประชาชาติได้ให้ความสนใจและกำลังคิดค้นวิธีการนวัตกรรม และรูปแบบการบริหารราชการที่เป็นระบบเปิดหรือการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นรูปแบบการบริหารราชการที่ประชาชนทุกภาคส่วน การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมนี้ กำลังกลับกลายเป็นรูปแบบการบริหารจัดการบ้านเมืองที่เป็นกระแสหลักในการบริหารภาครัฐและระบบราชการทั่วโลก ซึ่งเข้ามาทดแทนการบริหารราชการแบบดั้งเดิม สอดคล้องกับ อรพินท์ สฟโชคชัย (2551, หน้า 7) การจัดการศึกษาในปัจจุบัน ได้เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมทั้งในด้านการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคลากร การบริหารงบประมาณ และการบริหารทั่วไป ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจ ในแนวทางของรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาแนวใหม่ รวมทั้งบทบาทผู้บริหารในการบริหารจัดการศึกษาให้บรรลุผลโดยต้องมีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษา โดยเน้นการมีส่วนร่วม สอดคล้องกับประเวศ วะสี (2554, หน้า 27) นอกจากนี้ผู้บริหารต้องรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงการมีศักยภาพในการบริหารการเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ รู้จักใช้เครื่องมือสอดแทรก เพื่อให้การบริหารสัมฤทธิ์ผลสอดคล้องกับทิวาดี เมฆสวรรค์ (2541, หน้า 20) การจัดการศึกษาในระดับอาชีวศึกษาได้รับการปฏิรูปเป็นการจัดการศึกษาวิชาชีพให้กับเยาวชนและประชาชนทั่วไป มีนโยบายให้สถานศึกษาในสังกัดดำเนินการจัดการศึกษาโดยให้เอกชน หรือสถานประกอบการตลอดจนชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการอาชีวศึกษาอย่างต่อเนื่อง

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (2548, หน้า 2) กล่าวว่าสถานศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานระดับปฏิบัติได้ดำเนินการแล้วยังมีปัญหาทั้งระดับองค์การ ระดับบุคคล อยู่ในระดับมาก จึงเป็นที่ท้าทายผู้บริหารสถานศึกษาที่ควรปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารสถานศึกษาให้ทุกฝ่าย ทุกองค์การเข้ามามีส่วนร่วมให้

มากที่สุด ถึงแม้กระทรวงศึกษาธิการ มีการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แต่กรรมการสถานศึกษาส่วนใหญ่ไม่มีความรู้และความเข้าใจในเรื่องการบริหารและการจัดการศึกษา ยังเข้าใจว่าการจัดการศึกษาเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของครู โดยเฉพาะผู้ปกครอง และชุมชนนั้นไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพราะต้องทำมาหาเลี้ยงชีพจึงไม่มีเวลาเข้ามาช่วยดูแลการกำหนดนโยบาย และร่วมตัดสินใจด้านการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่เปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และไม่เปิดใจยอมรับการทำงานร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษา แม้ว่าจะมีกฎหมายทางการศึกษาและระเบียบกระทรวงศึกษาธิการกระตุ้นและผลักดันให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้นสอดคล้องกับรุ่ง แก้วแดง (2546, หน้า 20) และการพัฒนาการจัดการศึกษาวิชาชีพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ยังมีปัญหาและอุปสรรคในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการบริหารและการจัดการศึกษา จากการรายงานสรุปผลการระดมความคิด เรื่อง การติดตามและประเมินผลการปฏิรูปการศึกษา : การบริหารและการจัดการศึกษา ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ พบว่ารูปแบบการจัดการศึกษายังไม่มีความหลากหลาย และยังไม่ตอบสนองผู้เรียนเท่าที่ควร สอดคล้องกับงานวิจัยของ Scheinberg (1999), Wong and Tack (2002), Agbo (2007) ที่สะท้อนภาพรวมของการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ศึกษาผลการมีส่วนร่วมและพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมเพียงบางส่วนในการจัดการศึกษา และการดำเนินการพัฒนาชุมชน และการมีส่วนร่วมเป็นส่วนที่สะท้อนความต้องการจำเป็นของสังคม และแสดงบทบาทตามความรู้และศักยภาพสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (2548, หน้า 2) การบริหารสถานศึกษาของภาครัฐในทุกระดับการศึกษา มีระบบและขั้นตอนในการบริหารจัดการที่ค่อนข้างมาก ไม่คล่องตัว และขาดความเป็นเอกภาพในบางกรณี เพราะมีระเบียบที่ต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด มีการรวบอำนาจไว้ที่ส่วนกลาง ซึ่งนโยบายและคำสั่งต่าง ๆ มาจากส่วนกลาง บางครั้งอาจก่อให้เกิดความไม่เข้าใจกันระหว่างหน่วยงานในภาครัฐกับเอกชน ชุมชน และสถานประกอบการ ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมระหว่างสถาน

ศึกษาของภาคีรัฐกับชุมชน และสถานประกอบการเกิดขึ้นไม่มากเท่าที่ควร จากผลงานวิจัยและแนวคิดของนักวิชาการ (นเรศ หิ้นนกุล, 2544; บุญเกิด ครเจริญ, 2544 ; สำราญ หาญประเสริฐ, 2544; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544; ศักดา สถาพรวงษา, 2549 ; สมยศ นาวิการ, 2545; อิระ รุญเจริญ, 2546; อิระ รุญเจริญ, 2547; Sukontasap, 1978) ได้กล่าวถึงปัญหาการมีส่วนร่วมของสถานศึกษากับชุมชนและสถานประกอบการ ทั้งปัญหาการบริหารแบบมีส่วนร่วมในระดับองค์การ และปัญหาการบริหารแบบมีส่วนร่วมในระดับบุคคล จากความสำคัญและสภาพปัญหาการบริหารแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษาคนหนึ่ง จึงเกิดแนวคิดและความสนใจที่จะทำการวิจัยในหัวข้อ “การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา”

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
3. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ซึ่งใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed methods research) เก็บข้อมูลเชิงปริมาณ และข้อมูลคุณภาพ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยรวม 3 ขั้นตอน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ชั้น ดังนี้ ชั้นที่ 1.1 สังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม นำแนวคิดและทฤษฎีทางการบริหารการศึกษาแบบมีส่วนร่วมมาวิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา ชั้นที่ 1.2 ศึกษาสภาพและแนวทางในการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่มีวิธีการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ได้มาโดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง จำนวน 5 แห่ง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาของสถานศึกษา มี 2 ชั้น ดังนี้ ชั้นที่ 2.1 ผู้วิจัยนำผลการศึกษาที่ได้มาจากระดับที่ 1 มาয়กร่างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาความเหมาะสม ชั้นที่ 2.2 การตรวจสอบรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยจัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม จำนวน 9 คน

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นคณะกรรมการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จำนวน 82 คน ใช้แบบสอบถามความเพื่อประเมินความเป็นไปได้ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่า มีองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ ประกอบด้วย องค์ประกอบที่ 1 หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม องค์ประกอบที่ 2 คณะกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วม องค์ประกอบที่ 3

ขอบข่ายการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม และ องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม

2. ผลการสร้างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่า มีองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ ประกอบด้วย **องค์ประกอบที่ 1** หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 1) ความไว้วางใจกัน 2) การติดต่อสื่อสาร 3) การทำงานเป็นทีม 4) การตัดสินใจร่วมกัน และ 5) การกระจายอำนาจ **องค์ประกอบที่ 2** คณะกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย คณะกรรมการและหน้าที่ของคณะกรรมการ **องค์ประกอบที่ 3** ขอบข่ายงานการบริหารแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 1) งานบริหารทรัพยากร 2) งานแผนงาน 3) งานพัฒนากิจการนักเรียนนักศึกษา 4) งานวิชาการ 5) งานความร่วมมือกับสถานประกอบการ และ 6) งานพัฒนาและบริการชุมชน **องค์ประกอบที่ 4** กระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน ขั้นตอนที่ 2 การจัดองค์การ ขั้นตอนที่ 3 การอำนวยการ ขั้นตอนที่ 4 การนำแผนไปปฏิบัติ ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผล และขั้นตอนที่ 6 การปรับปรุงและพัฒนา และ **เงื่อนไขความสำเร็จ** ความสำเร็จของการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประกอบด้วย 2 เงื่อนไข ได้แก่ 1) นโยบายการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และ 2) การจูงใจบุคลากรที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

3. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่า รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษามีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้อยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

มีประเด็นที่น่าสนใจอภิปรายผล ดังนี้

1. จากสภาพและแนวทางในการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน

คณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่า ผลการสังเคราะห์เอกสาร ผลการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน เกี่ยวกับผลการศึกษาสภาพและแนวทางในการบริหารแบบมีส่วนร่วมนั้นมี 4 ด้าน คือ หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม คณะกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วม ขอบข่ายงานการบริหารแบบมีส่วนร่วม และกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม ทั้งนี้เนื่องจากการบริหารสถานศึกษามีจุดมุ่งหมายของการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม ภายใต้วามร่วมมือในการบริหารจัดการร่วมกัน ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาเป็นคณะบุคคลที่มีความสำคัญในการเปลี่ยนแปลงองค์กร โดยคณะผู้บริหารยุคใหม่จะต้องเปลี่ยนรูปแบบการทำงานจากแบบเดิมที่ให้ความสำคัญกับตนเอง หรือการเป็นผู้นำคนเดียว (One - Man Show) มาเป็นการทำงานร่วมกันกับบุคลากรในองค์กร เพราะจะเป็นวิธีการในการเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้แก่องค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคของสังคมแห่งการเรียนรู้ (Knowledge - based Society) ที่มีความซับซ้อนและหลากหลาย ทำให้ผู้บริหารต้องรู้จักการแบ่งงาน หรือมอบอำนาจและกระจายความรับผิดชอบซึ่งทุกคนที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนได้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมแรงร่วมใจในการดำเนินการ และร่วมรับประโยชน์ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัชแมน (Guzman 1989, p. 582-A) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการวางแผนเกี่ยวกับการพัฒนาการเป็นผู้นำในรัฐโคโลราโด ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมในรูปแบบของคณะกรรมการ ทำให้ผู้เข้ามามีส่วนร่วมจะได้ประสบการณ์ ความเข้าใจ ความรู้ และทักษะในการแก้ปัญหา มีทักษะในการสื่อสาร เกิดการพัฒนาการทางการบริหาร และเกิดการเปลี่ยนแปลง เป็นต้นและสอดคล้องกับงานวิจัยของ มิลเลอร์ (Miller 1989, p. 320-A) ได้วิจัยเรื่อง การกำหนดการมีส่วนร่วมของครูในการวางแผนพัฒนาหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ของโรงเรียนชนบทในสหรัฐอเมริกา พบว่าความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งการให้ครูมีส่วนร่วมจะมีประโยชน์อย่างมากในด้านการยอมรับและความเข้าใจ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ รินัทร์ ขอดแก้ว (2548, หน้า บทคัดย่อ) วิจัยเรื่อง การทดลองใช้รูปแบบการบริหารโดยคณะกรรมการในศูนย์โรงเรียนช่อแล

สำนักงานประถมศึกษาอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ทำให้มีการประสานงานอย่างต่อเนื่อง ก่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันระหว่างฝ่ายบริหารกับฝ่ายปฏิบัติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรีวรรณ เกียรติสุรนนท์ (2555, หน้า 3) การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรเอกชนจังหวัดศรีสะเกษ ผลการวิจัยได้รูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรเอกชนจังหวัดศรีสะเกษ ที่มีความสมบูรณ์ถูกต้องเหมาะสม ปฏิบัติได้ และสถานศึกษาได้รับประโยชน์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อุดรรักษ์ คำลุน (2549, หน้า บทคัดย่อ) การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมเพื่อการวิจัยในชั้นเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา ด้านผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 พบว่า การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมเพื่อการวิจัยในชั้นเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาด้านผู้เรียนมีจำนวน 4 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ และการมีส่วนร่วมในการวางแผนการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

2. ผลการสร้างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีประเด็นที่น่าสนใจอภิปรายตามองค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม พบว่า หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมมี 5 หลัก คือ หลักความไว้วางใจ หลักการติดต่อสื่อสาร หลักการทำงานเป็นทีม หลักการตัดสินใจร่วมกัน และหลักการกระจายอำนาจ อาจเป็นเพราะว่าจากการบริหารสถานศึกษาในสังกัดคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจัดได้ว่าเป็นการบริหารองค์กรภาครัฐที่มีโครงสร้างอย่างเป็นทางการ มีกฎระเบียบที่ต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะต้องประสานทำความเข้าใจ และเรียนรู้ที่จะจูงใจให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา โดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมสอดคล้องกับทฤษฎีวาย (Theory Y) ของแมคเกรเกอร์ (McGregor 1960, p. 36) มีพื้นฐานแนวคิดที่ว่า ผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพจะต้องพยายามสนับสนุน และพัฒนาการทำงานของคนงาน ซึ่งจะพัฒนาได้โดยเพิ่มโอกาสของคนงานในการเจริญเติบโตก้าวหน้า โดยการ

เพิ่มความรับผิดชอบและเพิ่มการมีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของสุทัศน์ ขอบคำ (2540, หน้า บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ผลการวิจัยพบว่า อำนาจหน้าที่ในการจัดการศึกษาระดับต่ำกว่าอุดมศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ควรกระจายอำนาจการบริหารจัดการการศึกษาลงไปให้กับองค์กรทางการศึกษาระดับจังหวัด สอดคล้องกับงานวิจัยของมัย สุขเยี่ยม (2544, หน้า บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการวางแผนพัฒนาการศึกษาแบบมีส่วนร่วมของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล พบว่า การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหา การจัดทำแผนงานโครงการ การนำแผนไปปฏิบัติ การติดตามและประเมินผล และการทบทวนปรับปรุงแผนพัฒนาการศึกษา

องค์ประกอบที่ 2 คณะกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วม พบว่า มีองค์ประกอบและหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วมสอดคล้องกับงานวิจัยของเฟอร์รอน (Ferrone 1988, p. 1060-A) ได้วิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการเป็นผู้นำตามสถานการณ์ในการควบคุม และกระบวนการกลุ่มของคณะกรรมการบริหารในมหาวิทยาลัยเคนต์ พบว่า สมาชิกคณะกรรมการการบริหารที่มีส่วนร่วมในบทบาทความเป็นผู้นำของผู้อำนวยการ และเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจของกลุ่มจะทำให้ผลงานมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของคอฟเฟอร์ (Kaufert 1989, p. 3432-A) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของสหภาพครูมหาวิทยาลัยในรัฐนิวเจอร์ซีย์ พบว่า ประการแรกสหภาพครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม ผลการวิจัยก็คือ ครูใหญ่เป็นกลไกสำคัญของความสำเร็จของการทำงานและเป็นผู้กระตุ้นทุกคนให้มีส่วนร่วม สอดคล้องกับงานวิจัยของ นภาพร ทองเก่งกล้า (2551, หน้า 54) กล่าวว่า การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมทำให้สามารถพัฒนาองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดี ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาราบรื่นขึ้น ความผูกพันของผู้ร่วมงาน ขวัญและกำลังใจดีขึ้น ผู้ร่วมงานไว้วางใจฝ่ายบริหารมากขึ้น การทำงานเป็นทีมดีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของสัมฤทธิ์ กางเพ็ง (2544, หน้า 10) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้

ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการทำงาน และจะทำให้เกิดความรู้สึกที่เกี่ยวข้องผูกพันกับงานหรือองค์กร การตัดสินใจร่วมกันแล้ว จะส่งผลให้เกิดข้อผูกมัดหรือสิ่งที่ตกลงใจร่วมกันสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐพงศ์ ฉลาดแย้ม (2555, หน้า 2) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หนองบัวลำภู เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า ชุมชน ต้องการให้โรงเรียนรับฟังความคิดเห็นของชุมชนให้มากขึ้น และนำข้อคิดเห็นไปดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมอีกทั้งต้องให้เกียรติในความรู้ความสามารถที่ถนัดและปรึกษาหารือในเรื่องที่ชุมชนมีความมั่นใจที่จะมีส่วนร่วม

องค์ประกอบที่ 3 ขอบข่ายงานการบริหารแบบมีส่วนร่วม พบว่า มีการกระจายอำนาจบริหารและจัดการศึกษาให้กับสถานศึกษาใน 6 งาน ดังนี้ งานบริหารทรัพยากร งานแผนงาน งานวิชาการ งานพัฒนา กิจกรรมนักเรียนนักศึกษา งานความร่วมมือกับสถานประกอบการ และงานพัฒนาและบริการชุมชน อาจเป็น เพราะว่าการมอบหมายอำนาจหน้าที่ (delegate authority) ในขอบข่ายภารกิจในการบริหารการศึกษา ซึ่งจะนำไปเชื่อมโยงกับภารกิจของสถานศึกษาให้มีความเชื่อมโยงซึ่งกันและกันทำให้ ทราบว่า ผู้บริหารการศึกษามีภารกิจงานและมีอำนาจหน้าที่ครอบคลุมในงานสอดคล้องกับงานวิจัยของมีแกน (Meegan 1986, p. 1139-A) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการวางแผนและแนวคิดของบุคลากรเกี่ยวกับคุณภาพของโรงเรียนคาทอลิกในรัฐวิสคอนซิน ผลการวิจัยพบว่า การวางแผนและคุณภาพของโรงเรียนมีความสัมพันธ์กัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ เฟอรรอน (Ferrone 1988, p. 1060-A) ได้วิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการเป็นผู้นำตามสถานการณ์ในการควบคุม และกระบวนการกลุ่มของคณะกรรมการบริหารในมหาวิทยาลัยเคนต์ พบว่า สมาชิกคณะกรรมการการบริหารที่มีส่วนร่วมในการนำของผู้อำนวยการ และเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจของกลุ่มจะทำให้ผลงานมีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม พบว่า มีกระบวนการ 6 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การอำนวยการ การนำแผนไปปฏิบัติ การประเมินผล และการปรับปรุงและพัฒนา

อาจเป็นเพราะว่าผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่างต้องการให้เกิดบรรยากาศการทำงานตามกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2545, หน้า 151) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการวางแผนจะช่วยรวมพลังภายในสถานศึกษาเพื่อการทำงานร่วมกัน โดยช่วยกันคิดช่วยกันแก้ปัญหาต่างๆ และในการวางแผนในด้านการจัดการเรียนการสอน การกำหนดแนวทางในการบริหาร งานด้านต่างๆ โดยลักษณะแนวทางการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมนั้น ผู้บริหารควรให้ครู เจ้าหน้าที่ที่มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทาง แนวทางจะช่วยให้งานประสบผลสำเร็จตรงตามความต้องการขององค์กรสอดคล้องกับงานวิจัยของ โคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff, 1980, p. 219-222 อ้างถึงใน ประภาพร ศรีสถิตธรรม. 2543, หน้า 24 - 25) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมประเมินผล (Evaluation) เป็นการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินการกิจกรรมทั้งหมดและเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วมต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับ และงานวิจัยของมีแกน (Meegan 1986, p. 1149-A) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการวางแผนและแนวคิดของบุคลากรเกี่ยวกับคุณภาพของโรงเรียนคาทอลิกในรัฐวิสคอนซิน ผลการวิจัยพบว่า การวางแผนและคุณภาพของโรงเรียนมีความสัมพันธ์กัน องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดเกี่ยวกับการวางแผน คือ หลักสูตรและครูใหญ่มีทัศนะเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงคุณภาพของโรงเรียนในแง่บวกมากกว่าครูทั่วไป สอดคล้องกับงานวิจัยของธนสาร บัลลังก์ปัทมา (2551, หน้า 233) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการศึกษา พบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามี 4 ขั้นตอน คือ การค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา การวางแผนดำเนินการกิจกรรม การลงทุนและลงมือปฏิบัติงาน และการมีส่วนร่วมดำเนินการและติดตามประเมินผลงาน นอกจากนี้ อภิญา กังสนารักษ์ (2544, หน้า 17) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมว่าได้รับทราบข้อเท็จจริงของปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น ทำให้ได้รับทราบรายละเอียดของปัญหาได้รวดเร็วและถูกต้องได้รับข้อคิดเห็นใหม่ๆ ลักษณะเช่นนี้แสดงให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

เงื่อนไขความสำเร็จ พบว่ามี 2 เงื่อนไข ได้แก่

- 1) นโยบายการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และ 2) การมุ่งใจ

บุคลากรที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษา สังกัดคณะกรรมการ การอาชีวศึกษาสอดคล้องกับแนวคิดของเฮร์เซย์, แบลนชาร์ด, และจอร์จสัน (Hersey, Blanchard and Johnson, p.2001) ที่ได้เพิ่มการจูงใจ (Motivation) โดยมีความเห็นว่าการจูงใจเป็นปัจจัยสำคัญอีกอย่างหนึ่ง ในการบริหารองค์การ สอดคล้องกับงานวิจัยของพิมพ์ ไรยา (2552, หน้า บทคัดย่อ) ได้วิจัยสภาพแวดล้อม การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหาร โรงเรียนขนาดเล็ก

3. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่า รูปแบบมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและพัฒนาแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา อย่างเป็นระบบตาม หลักการพัฒนารูปแบบ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R & D) ตามลำดับ ซึ่งเป็นการดำเนินการศึกษาวิจัยอย่างเป็นระบบ ซึ่ง สอดคล้องกับบุญชม ศรีสะอาด (2555, หน้า 104-106) กับแนวคิดของ อีสเนอร์ Eisner (1976, p.192-193) กล่าวถึงขั้นตอนและกระบวนการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบและมีแนวคิดการตรวจสอบโดยการใช้ ผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิด เกี่ยวกับการพัฒนาไปสู่การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยการศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ สอบถาม สัมภาษณ์ สร้างรูปแบบ และ การ

ตรวจสอบรูปแบบ ที่มีความถูกต้อง สมบูรณ์ และ น่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น จึงส่งผลให้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ควรจัดอบรมเรื่องการบริหารแบบมีส่วนร่วม ให้กับครูและบุคลากรเพื่อให้เห็นความสำคัญและความจำเป็นในการทำงานร่วมกัน หรือการทำงานเป็นทีม

1.2 ควรให้ความสำคัญต่อครูและบุคลากร เพื่อกระตุ้นและจูงใจให้บุคลากรมีความเข้าใจและรู้ถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมตลอดจนสนับสนุน สร้างแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรกับทุกระดับ

1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นแบบอย่าง และเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงเจตคติในการบริหารแบบมีส่วนร่วม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยและพัฒนารูปแบบ การมีส่วนร่วมระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้า และพัสดุภัณฑ์.
- ณัฐพงศ์ ฉลาดแย้ม. (2552). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดหนองบัวลำภู. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ทิพา วดี เมฆสวรรค์. (2541). การบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์. กรุงเทพฯ: สำนักงาน กพ.
- ธนสาร บัลลังก์ปัทมา. (2551). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการศึกษา. กรุงเทพฯ: The City Journal
- ธีระ รุญเจริญ. (2546). การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ: แอล เฟลส.
- นภาพร ทองเก่งกล้า. (2549). การศึกษาความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนในเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม สารนิพนธ์ (กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- นเรศ หินนุกุล. (2544). การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. จังหวัดนราธิวาส: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- บุญเกิด ครุเจริญ. (2544). การปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2555). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ประเวศ วะสี. (2554). ระบบการศึกษาที่แก้ความทุกข์ยากของคนทั้งแผ่นดิน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ประภาพร ศรีสถิตธรรม. (2543). การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2545). การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพฯ: สหมิตรออฟเซต.
- พนม พงษ์ไพบูลย์ และคณะ. (2546). กฎหมายการศึกษาเข้าสู่โครงสร้างใหม่. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- พิมพ์ร ไชยดา. (2552). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. คุรุภัณฑ์ กศ.ด., ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- มัย สุขเอี่ยม. (2544). การพัฒนาประสบการณ์ชีวิตและสังคม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- รินทร์ ขอดแก้ว. (2548). การทดลองใช้รูปแบบการบริหารโดยคณะกรรมการในศูนย์ โรงเรียนขอเลสำนักงานการ ประถมศึกษาอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- รุ่ง แก้วแดง. (2546). โรงเรียนนิติบุคคล. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- สุทัศน์ ขอบคำ. (2540). รูปแบบการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ. ปริญญานิพนธ์ กศ.ด.กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2553). รายงานการพัฒนการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.).
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2544). ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2548). มาตรฐานการอาชีวศึกษา. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.(2545). เรียนรู้จากกระแสพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำราญ ญาญประเสริฐ. (2544). การมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียน ประถมศึกษา. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สมยศ นาวิก. (2545). การบริหารแบบมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ : บรรณกิจ.
- สัมฤทธิ์ กางเพ็ง. (2544). “แนวทางการพัฒนาโรงเรียนเพื่อเตรียมการประกันคุณภาพการศึกษา”. วารสารวิชาการ. 4 (10) :34-42
- ศักดิ์ สดภาพรจนา. (2549). การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ศรียรรณ เกียรติสุนนท์. (2555). การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรเอกชน จังหวัดศรีสะเกษ. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อภิญา กังสนรักษ์. (2544). รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในองค์กรที่มีประสิทธิภาพระดับสถาบันอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อดรรักษ์ คำลุน. (2549). การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมเพื่อการวิจัยในชั้นเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาด้าน ผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อรพินท์ สฟโชคชัย. (2551). หลักสำคัญในการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ: สำนักงานรับรอง มาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน).